

บทที่ ๑

บทนำ

เหตุผลความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพสังคมปัจจุบันของไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การรับเอาสิ่งใหม่ๆ เข้ามาอาจมีทั้งผลดีและผลเสีย ผลเสียนั้นทำให้เกิดปัญหาในสังคมหรือการไม่ยอมรับในสิ่งที่รับเข้ามาตัวอย่าง เช่น การรับเอาอารยธรรมตะวันตกบางอย่าง เช่น การมีเสรีภาพในเรื่องเพศ สัมพันธภาพก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมประการหนึ่งคือ "การทำแท้ง" โดยมีอัตราการลอบทำแท้งของสตรีสูงขึ้นทุกปี ดังที่ผู้เสนอกฎหมายการทำแท้งได้อ้างถึงสถิติของหญิงทำแท้งทั่วประเทศ รวมทั้งจำนวนผู้ป่วยทุพพลภาพและเสียชีวิตจากการทำแท้งคือ

สถิติการทำแท้งโดยผิดกฎหมายมีจำนวน ๔๐๐,๐๐๐ ถึง ๑,๐๐๐,๐๐๐ รายต่อปี นับเป็นจำนวนมหาศาลที่หญิงผู้ประสบเคราะห์กรรมได้สูญเสียชีวิตไปแล้วนับจำนวนแสน ทุพพลภาพเจ็บป่วยนับไม่ถ้วน^๑ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบอื่น ๆ ตามมาด้วย ดังเช่นที่คณะกรรมการสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สภาผู้แทนราษฎร ตระหนักในความสำคัญยิ่งของปัญหาการลอบทำแท้ง ว่าเกี่ยวข้องกับสภาวะ เศรษฐกิจสังคม และการเมืองของประเทศ เด็กที่เกิดมาโดยแม่-พ่อไม่ปรารถนาจะขาดความรัก ขาดอาหาร ขาดการศึกษา มีอนาคตที่มีดมน ลิ่นหวังเพิ่มขึ้นไม่รู้จบ มีจำนวนมากมายาวนเวียนอยู่ในสถานที่เลี้ยง เด็กของรัฐและเอกชน เป็นปัญหาของสังคมต่อไป การตั้งครรภ์ที่ไม่ปรารถนาเป็นโรคของสังคม มีไข้แพทย์เท่านั้นที่ต้องรับผิดชอบ นักกฎหมาย นักเศรษฐกิจ นักการเมือง นักสังคมสงเคราะห์ สื่อมวลชน และรัฐบาลต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบทั้งสิ้น

^๑ บุญเทียม เขมาภิรัตน์, "ร่วมกันสร้างสังคมไทยโดยการแก้กฎหมายการทำแท้ง,"

เอกสารในการสัมมนาผลกระทบทางกฎหมายทำแท้ง (กรุงเทพ : ยูนิซีพับลิเคชั่น, ๒๕๒๔),

นอกจากนี้จากสภาพความเป็นจริงด้านการเพิ่มประชากรของประเทศไทยในอัตราที่สูงก็เป็นปัญหาในการพัฒนาประเทศ โคล^๑ (Coale) ได้กล่าวว่า อัตราการเกิดเท่านั้นที่เป็นปัญหาของประเทศด้อยพัฒนาขณะนี้ และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างแท้จริง แม้ว่ารัฐบาลไทยจะยอมรับนโยบายด้านการวางแผนครอบครัวจนสามารถลดอัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทยโดยเฉลี่ยจากปี พ.ศ. ๒๔๙๐ - ๒๕๐๓ เท่ากับร้อยละ ๓.๒ ต่อปี จนถึงปัจจุบันอัตราการเพิ่มจะลดลงเหลือประมาณร้อยละ ๒.๒ ต่อปี แต่ก็ยังเป็นอัตราที่ยังสูงอยู่^๒ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดแนวนโยบายและมาตรการพัฒนาประชากร และการลดอัตราการเพิ่มประชากรของประเทศไทยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕^๓ โดยให้ปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๓๐๕ เพิ่มเหตุให้ทำแท้งได้โดยชอบด้วยกฎหมายหากมีการตั้งครรภ์ขึ้นหลังการวางแผนครอบครัว เนื่องจากยังไม่มีวิธีการวางแผนครอบครัววิธีใดที่ได้ผลโดยไม่มีความผิดพลาด แนวความคิดด้านการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งยังเข้ามาสู่ระบบของสังคมและเป็นกฎหมายที่มีคนสนใจมากที่สุดเป็นประวัติศาสตร์ มีการสำรวจทัศนคติของบุคคลในวงวิชาชีพต่าง ๆ ในการแก้ไขกฎหมายการทำแท้ง เพื่อให้เป็นความรู้และเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่จะศึกษาต่อไปจะได้กล่าวถึงความเป็นมาของกฎหมายการทำแท้งในประเทศไทยดังนี้

^๑ Coale J. Ansley, "Population and Economic Development," The Population Dilemma, 2d ed. (The American Assembly Columbia University, 1969), p. 3.

^๒ สุตา ภิรมย์แก้ว, "ทัศนคติของคนในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการทำแท้ง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๔), หน้า ๑.

^๓ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๒๔ - ๒๕๒๘ (กรุงเทพ : ยูไนเต็ทโพรโมชัน, ๒๕๒๔), หน้า ๒๑๕.

เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการทำแท้งในประเทศไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ เป็นประมวลกฎหมายอาญาพิฆาตศักราช ๒๔๔๔ เพื่อใช้แทนประมวลกฎหมายอาญา ร.ศ. ๑๒๗ ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาพิฆาตศักราช ๒๔๔๔ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๐ เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานทำให้แท้งลูกเอาไว้ ๕ มาตราด้วยกัน^๑

มาตราที่ ๓๐๑ ถึงมาตราที่ ๓๐๕ ดังต่อไปนี้^๒

มาตราที่ ๓๐๑ หญิงใดทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูกต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตราที่ ๓๐๒ ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงได้รับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าหากการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตราที่ ๓๐๓ ผู้ใดกระทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงได้รับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ เอกสารเผยแพร่สมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน, "วรรณกรรมปริทัศน์การทำแท้งในประเทศไทย," (กรุงเทพ : โรงพิมพ์อัลล่าย, ๒๕๒๓), หน้า ๖.

^๒ สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย (กรุงเทพ : ธีระการพิมพ์, ๒๕๒๓), หน้า ๔๒.

มาตราที่ ๓๐๔ ผู้ใดเพียงแต่พยายามกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๑ หรือมาตรา ๓๐๒ วรรคแรก ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ

มาตราที่ ๓๐๕ ถ้ากระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๒ นั้น เป็นการกระทำของแพทย์และ

๑. จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ
๒. หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญา ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๘๒ มาตรา ๒๘๓ หรือ มาตรา ๒๘๔ ผู้กระทำไม่มีความผิด^๑

แม้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายอาญายินยอมให้มีการทำแท้งในกรณีพิเศษเพียงสองกรณีดังกล่าวข้างต้น และถือว่าการทำแท้งด้วยเหตุผลความจำเป็นทางเศรษฐกิจเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่บทบัญญัติตามมาตรา ๓๐๕ ซึ่งอนุโลมให้มีการทำแท้งได้หากจำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้นก็เป็นบทบัญญัติที่มีความหมายครอบคลุมกว้างขวาง เพราะเหตุผลทางสุขภาพนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายคลุมเคลือ และในบางกรณีก็เป็นกรยากที่จะพิสูจน์ได้ ทั้งยังเป็นปัญหาว่าใครจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าในกรณีใดการทำแท้งจึงเป็นสิ่งที่ "จำเป็นต้องกระทำ (อัน) เนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น" หากรอคำวินิจฉัยของศาลสถิตยุติธรรมก็อาจจะถึงกำหนดคลอดหรือไม่ก็พ้นระยะเวลาทำแท้งที่มีหลักประกันความปลอดภัยแห่งชีวิต^๒ และในด้านของทารก เมื่อแพทย์พบว่าโอกาสที่เกิดมาจะพิการ แต่ก็ไม่สามารถทำแท้งได้เพราะกฎหมายไทยไม่ได้รับข้อนี้อะไรเลย และนักกฎหมายยังถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย^๓

ในการศึกษาจากสภาพความเป็นจริงพบว่า

^๑ ดูรายละเอียดมาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๘๒ มาตรา ๒๘๓ มาตรา ๒๘๔ ในภาคผนวก ค.

^๒ สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๔๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน

^๔ เรื่องเดียวกัน

ประการแรก การลักลอบทำแท้งโดยผิดกฎหมายเกิดขึ้นมาก และในหลายต่อหลายกรณีหญิงที่ลักลอบทำแท้ง เกือบต้องประสบอันตรายจากการทำแท้งจนถึงแก่ชีวิต หรือมีโรคแทรกซ้อนจนต้อง เข้ารับการ เยียวยาจากโรงพยาบาลของรัฐ

ประการที่สอง คลินิกเอกชนบางแห่งได้อาศัยความคลุมเคลือของกฎหมายในการรับทำแท้งโดยเปิดเผย จากสภาพความเป็นจริงเช่นนี้ จึงได้มีการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปประมวลกฎหมายอาญาที่ว่าด้วยความผิดฐานทำแท้งในประเทศไทย การเรียกร้องให้ปฏิรูปกฎหมายนี้ เพิ่งจะมาเริ่มต้นกันอย่างจริงจังประมาณ ๕ ปีเศษมานี้เอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ๒๕๑๗ และต่อมาในปี ๒๕๒๑ ข้อเรียกร้องดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางไม่แตกต่างไปจากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศที่พัฒนาแล้ว เท่าใดนัก^๑

ในเรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งนี้ จากการสำรวจนโยบายและกฎหมายเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศต่าง ๆ ๑๐๓ ประเทศในปี ๒๕๑๗ พบว่ามีอยู่เพียง ๒๓ ประเทศเท่านั้นที่ถือว่า การทำแท้งเป็นอาชญากรรมโดยสิ้นเชิง อีก ๒๔ ประเทศยึดถือนโยบายการทำแท้งค่อนข้างเสรี ทั้งนี้โดยมีข้อกำหนดว่า การตั้งครรภ์จกต้องไม่เกินสามเดือน หรืออาจมีข้อกำหนดอย่างกว้างขวางอื่น ๆ เช่น สุขภาพของหญิงมีครรภ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ส่วนประเทศที่เหลือนอกนี้ กฎหมายอนุญาตให้มีการทำแท้งได้โดยมีข้อจำกัดมากกว่านี้^๒ อย่างไรก็ตามในประเทศที่มีกฎหมายห้ามทำแท้งโดยสิ้นเชิงนั้น ตามข้อเท็จจริงก็มีการลักลอบทำแท้งตามปกติวิสัย^๓

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๔๓.

^๒ M.G. Kalis and H.P. David, "Abortion Legislation: A Summary International Classification," in Abortion Research: International Experience, ed. H.P. David (Lexington Books, 1974), p. 13-34.

^๓ สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๔๑.

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับด้านกฎหมายว่าด้วยการทำแท้งของแต่ละประเทศในเอเชีย นั้น มีความแตกต่างกันโดยยึดหลักเกณฑ์การจำแนกกฎหมายตามแบบของศูนย์บรรณานุกรมนานาชาติ สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับการทำแท้ง (International Reference Center of Abortion Research) ดังแสดงในตารางต่อไปนี้ ^๑

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ H.P. David, Abortion Research: International Experience,
p. 13-34.

ตารางที่ ๑ เงื่อนไขการอนุญาตให้ทำแท้งได้ในลักษณะต่าง ๆ ของประเทศแถบเอเชีย

ผิดกฎหมาย		ทำแท้งได้ตามเงื่อนไข						ถูกกฎหมาย ทำได้ตามที่ขอ
ประเทศ	ห้ามทำแท้ง โดยเด็ดขาด	เพื่อช่วยชีวิต มารดา(ทำได้ ทุกราย)	ทางด้านกร แพทย์ (เพื่อ สุขภาพของมารดา พิจารณาเป็นรายๆ)	เพื่อสุขภาพทาง กายและจิต	เพื่อคุ้มครอง ชาติพันธุ์(ความ ผิดปกติของเด็ก)	ความผิดเนื่อง จาก ก.ม.อื่น เช่นถูกข่มขืน	ทางด้าน เศรษฐ กิจสังคม	
บังคลาเทศ		*						
สาธารณรัฐประชาชนจีน								*
ไต้หวัน	*							
ฮ่องกง		*	*	*				
อินเดีย				*	*	*	*	
อินโดนีเซีย	*							
ญี่ปุ่น				*	*	*	*	
เกาหลีใต้			*	*	*	*		
มาเลเซีย		*						
ฟิลิปปินส์	*							
สิงคโปร์								*
ศรีลังกา		*						
ไทย		*			*			

จากกฎหมายว่าด้วยการทำแท้งของประเทศต่าง ๆ จะพบว่าส่วนใหญ่แล้วประเทศต่าง ๆ เปิดโอกาสให้มีการทำแท้งมากกว่าประเทศไทย ดังนั้นในประเทศไทยจึงมีการนำกฎหมายว่าด้วยการทำแท้งมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงเป็นกฎหมายใหม่ โดยมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในมาตรา ๓๐๕ เปิดให้มีการทำแท้งได้เพิ่มขึ้นดังนี้^๑

- ๑. จำเป็นต้องทำเพื่อสุขภาพทางกายหรือสุขภาพทางจิตของหญิงนั้น
- ๒. หากทารกในครรภ์คลอดออกมาพิการทางกายหรือทางจิต
- ๓. เมื่อการคุมกำเนิดของหญิงหรือสามีซึ่งได้รับบริการจากแพทย์หรือโดยคำสั่งของแพทย์แล้วไม่ได้ผล
- ๔. หญิงมีครรภ์เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๘๒ มาตรา ๒๘๓ หรือมาตรา ๒๘๔ (กรณีถูกข่มขืน)

จากการที่ได้มีการนำกฎหมายการทำแท้งฉบับใหม่ขึ้นมาพิจารณานั้น ได้ก่อให้เกิดความคิดเห็นแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ^๒ ความเห็นของฝ่ายนักวิชาการกับฝ่ายที่มองปัญหาเชิงประชากรและผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ โดยฝ่ายแรกเห็นว่าน่าจะกำหนดขอบเขตของการทำแท้งเพื่อให้เข้าตามแบบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อีกฝ่ายหนึ่งคัดค้านในเรื่องของศีลธรรมที่จะตกต่ำไปเมื่อเป็นเช่นนี้ดูเหมือนจะเป็นการคัดค้านกฎหมายฉบับแรกและมีการรณรงค์กันอย่างกว้างขวาง^๓ เหตุผลที่แต่ละฝ่ายยกขึ้นมาอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นเหตุผลสากล เนื่องจากประเด็นในการถกเถียงไม่สู้แตกต่างกันนัก^๔ ในหลาย ๆ ประเทศอย่างไรก็ตามประเด็นที่ถกเถียงก็เป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม เช่นเดียวกัน

บทบาทของสื่อมวลชนต่อสังคม

เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในสังคมปัจจุบันนี้ว่า การสื่อสารมวลชนมีบทบาทต่อการพัฒนาประเทศ กล่าวคือ สื่อมวลชนเป็นสื่อที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ตลอดจนแนวความคิด

^๑ แพทย์ภูธร, "ทำแท้งเสรี ไม่เสรี," มติชนรายวัน (๒๘ ธันวาคม ๒๕๒๔) : ๔.

^๒ บรรณาธิการ, "สว.ไม่รับ ก.ม.ทำแท้งเสรี," ไทยรัฐ (๒๐ ธันวาคม ๒๕๒๔) : ๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน.

^๔ สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๔๒.

ใหม่ (Innovation) เข้าไปในระบบสังคม ศาสตราจารย์ ดาเนอิล เลอเนอร์ (Daneil Lerner) นักสังคมวิทยาผู้มีชื่อเสียง เชื่อว่าระบบการติดต่อสื่อสารภายในแต่ละสังคมนั้นนอกจากจะมีบทบาทในฐานะเป็นตัวชี้ระดับของการเปลี่ยนแปลง (Index of Change) ของสังคมแล้วยังมีบทบาทในฐานะเป็นตัวนำการเปลี่ยนแปลง (Agent of Change) อีกด้วย^๑ แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยที่ผ่านมาไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าการสื่อสารมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือสื่อมวลชนเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ที่สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อหรือความรู้สึกของบุคคล แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสื่อมวลชนจะไม่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเสียเลย ทั้งนี้เป็นที่ยอมรับกันว่าสื่อมวลชนจะมีบทบาทในแง่ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน (Facilitate Factor)^๒ ต่อการเปลี่ยนแปลง สื่อมวลชนสามารถสร้างพลังในการโน้มน้าวใจ (Suasory Potential)^๓ ทำให้คนเกิดการตระหนักรับรู้ (Aware) ต่อประเด็น (Issue) หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมได้ และการนำเอานวัตกรรมหรือแนวความคิดใหม่ ๆ (Innovation) เข้าไปสู่ระบบสังคมนั้น สื่อมวลชนเป็นตัวละครสำคัญในการก่อให้เกิดการยอมรับหรือไม่ยอมรับ นวัตกรรมนั้น เช่น การแก้ไขกฎหมายการทำแท้งเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมอันเป็นแนวความคิดใหม่นี้ หนังสือพิมพ์ได้เป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีการเสนอเรื่องราวอย่างต่อเนื่อง ใ้รายละเอียดมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น และเป็นสื่อที่อยู่ในมือของเอกชน จึงอยู่ในฐานะที่จะรายงานและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ได้โดยเสรีมากกว่าสื่อมวลชนประเภทอื่น^๔ แต่อย่างไร

^๑ Daneil Lerner, "Communication System and Social System," in Mass Communication, 2d ed., ed. Wilbur Schramm (Chicago : University of Illinois Press, 1972), p. 133.

^๒ บุญเลิศ สุภคิลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาทางการเมืองที่ถูกลืม," วารสารธรรมศาสตร์ ๘ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๒๑) : ๓๗.

^๓ สัมภาษณ์ อรรรรณ ปิรันธน์โอวาท, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๔ ธันวาคม ๒๕๒๕.

^๔ บุญเลิศ สุภคิลก, "การสื่อสาร : ข้อจำกัดในการพัฒนาประเทศ," วารสารศาสตร์ ๒ (มีนาคม ๒๕๒๔) : ๗.

ก็ตาม การเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งนั้น หนังสือพิมพ์ถูกมองไปว่าได้เสนอข่าวสารที่คลาดเคลื่อนและสับสนต่อความเข้าใจของผู้รับสาร ดังที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข นายแพทย์เสมอ พริงพวงแก้ว ได้อธิบายถึงอุบัติเหตุการทำแท้งว่า "ข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่นและที่ได้อ่านจากสื่อมวลชนยังมีความคลาดเคลื่อนต่อความเป็นจริงอยู่มาก ทำให้มีการเมืองหรือประชาชนเกิดความวิตกกังวลต่อปัญหาดังกล่าว"^๑ ดังนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการวิเคราะห์ เนื้อหาจากสื่อมวลชนในที่นี่คือหนังสือพิมพ์ในการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งเพื่อจะศึกษาว่าหนังสือพิมพ์ได้เสนอทั้งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในลักษณะใด มีบทบาทอย่างไรต่อการพิจารณาตัดสินใจของวุฒิสมาชิก ในช่วงระยะเวลาที่มีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการทำแท้ง ซึ่งถือเป็นนวัตกรรม (Innovation) ในสังคมไทยยังผลให้วุฒิสมาชิก ซึ่งเป็นผู้พิจารณากฎหมายในวาระสุดท้ายมีมติไม่เห็นด้วยต่อการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งนี้ หลังจากที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบต่อการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งไปแล้ว

ในการพิจารณาเนื้อหาจากหนังสือพิมพ์นั้น ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพิจารณาหนังสือพิมพ์ ๒ ประเภทคือ ประเภทแพร่หลายทั่วไปได้แก่ไทยรัฐ และประเภทคุณภาพได้แก่สยามรัฐ เนื่องจากหนังสือพิมพ์ทั้ง ๒ ฉบับนี้มีการเสนอเนื้อหาข่าวสารแตกต่างกัน จึงควรพิจารณาจากหนังสือพิมพ์ทั้งสองประเภท เพื่อดูความแตกต่างในลักษณะและการเสนอเนื้อหาตลอดจนทัศนคติความคิดเห็นของหนังสือพิมพ์ตามประเภทของหนังสือพิมพ์

การศึกษาริวิจัยครั้งนี้คาดว่า ประโยชน์ที่ได้รับก็เพื่อจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงวิธีการเสนอเนื้อหาของสื่อมวลชน เพื่อให้สื่อมวลชนในที่นี่ได้แก่หนังสือพิมพ์ได้แนวคิดในการรวบรวมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากจุดต่าง ๆ แล้วเสนอไปยังผู้อ่านได้อย่างทั่วถึงถูกต้องเพื่อผู้อ่านจะได้เข้าใจเนื้อหาและเข้าใจเหตุการณ์นั้นอย่างแท้จริง^๒ และเพื่อการเสนอเนื้อหา ข่าวสาร ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมเข้าไปในระบบสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับ (Adoption) นำข่าวสารความรู้นั้นไป

^๑ สุวัฒน์ จันทรจวันง, การทำแท้งกับปัญหาทางการแพทย์และสังคม (กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาสน์การพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๕๑.

^๒ บำรุง สุขพรรณ, หนังสือพิมพ์ไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๑.

ใช้ให้เกิดประโยชน์ อันก่อให้เกิดการพัฒนาไปในแนวทางที่ต้องการ เพราะในด้านการพัฒนาสังคมและการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ สื่อมวลชนย่อมมีบทบาทในการพัฒนา การเผยแพร่ข่าวสารตามกระบวนการพัฒนาให้ทันสมัย เริ่มต้นให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองให้เจริญก้าวหน้า^๑ และการพัฒนาในระดับสังคมจะได้ผลดีนั้น วิลเบอร์ ชแรมป์ (Wilber Schramm) นักการสื่อสารและสังคมวิทยาสหรัฐอเมริกา กล่าวว่า "การพัฒนาจะดำเนินไปด้วยดีก็ต่อเมื่อได้ยกมาตรฐานจุดหมายของประเทศ และผู้ที่ทำหน้าที่ยกฐานะที่ว่านี้ได้คือ สื่อมวลชน"^๒ และเราต้องยอมรับว่าการพัฒนาไม่เกิดประโยชน์นั้นสืบเนื่องมาจากสื่อมวลชนทั้งของเอกชนและรัฐบาลต่าง เข้าใจและปฏิบัติหน้าที่ของตัวเองไม่ถูกต้องสมบูรณ์นัก เพราะเท่าที่ผ่านมาสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือด้านการชักจูง (Persuasive Tools) เพื่อโน้มน้าวการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในช่วงเวลาอันสั้น ลักษณะเนื้อหาของข่าวสารและรายการทางหนังสือพิมพ์จึงเต็มไปด้วย "ความเห็น" "ทัศนคติ" และเกล็ดบันเทิงเสียส่วนมาก สื่อมวลชนควรจะทำหน้าที่อีกประการหนึ่งคือ การมุ่งเสนอเพื่อหาข่าวสาร (Information) ที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยให้ประชาชนตัดสินใจและพัฒนาความคิดมากกว่าที่จะมุ่งผลระยะสั้น"

สำหรับด้านวิชาการนั้น ประโยชน์อันพึงได้จากการวิจัยครั้งนี้ก็เพื่อที่จะขยายขอบเขตการวิจัยทางสื่อสารมวลชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มากกว่าการมุ่งศึกษาประสิทธิภาพของสื่อโดยไม่พิจารณาเนื้อหา หรือมุ่งเน้นเฉพาะการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) แต่เพียงประเภทเดียวจนทำให้การวิจัยทางการสื่อสารรุ่นหลัง ๆ หรือผู้สนใจทั่วไปรู้จักคำว่า "วิจัย" คือ

^๑ ชัยนนท์ นันทพันธ์, "บนเส้นทางระหว่างเสรีภาพกับความรับผิดชอบของหนังสือพิมพ์," วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน (กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑๐๘.

^๒ Wilbur Schramm, "The Development Process," Communications and Political Development (Princeton: Princeton University Press, 1963), p. 36.

^๓ บุญเลิศ สุภคิลก, "สื่อมวลชนพลังแฝงในการพัฒนาที่ถูกลืม," วารสารธรรมศาสตร์ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๒๑) : ๓๐.

"การสำรวจ" ซึ่งความจริงยังมีการวิจัยประเภทอื่นมากกว่าการสำรวจ^๑ ดังนั้นจึงหวังว่า แนวทางการวิจัยโดยวิธีการศึกษาเอกสารที่เรียกกันว่า Documentary Research และในที่นี่ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสาร (Content Analysis)^๒ จะได้เป็นการขยายขอบเขตและ แนวทางการวิจัยในด้านนิเทศศาสตร์พัฒนาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อเปรียบเทียบปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
๒. เพื่อทราบลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
๓. เพื่อทราบและเข้าใจถึงแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งระหว่างหนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐ
๔. เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลด้านลักษณะ ปริมาณ และแนวโน้มของการเสนอข่าวสารที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือพิมพ์กับจากทัศนะของวุฒิสมาชิกในเรื่องเกี่ยวกับการทำแท้ง
๕. เพื่อทราบทัศนะของวุฒิสมาชิกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะวุฒิสมาชิก

ปัญหานำวิจัย

๑. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกันหรือไม่

^๑ พรทิพย์ วรกิจโกศาทร, "การวิจัยสื่อสารมวลชน," วารสารสื่อสารมวลชน ๑ (มิถุนายน-ตุลาคม ๒๕๒๔) : ๔๐.

^๒ อูรายละ เขียววิธีการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารในภาคผนวก ก.

๒. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกันหรือไม่

๓. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๔. วุฒิสมาชิกมีทัศนคติต่อการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งในหนังสือพิมพ์อย่างไร

๕. วุฒิสมาชิกมีทัศนคติในเรื่องบทบาทหน้าที่และประโยชน์ของหนังสือพิมพ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะวุฒิสมาชิกอย่างไร

สมมติฐาน

๑. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐ เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งในปริมาณที่แตกต่างกัน

๒. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีลักษณะของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกัน

๓. หนังสือพิมพ์ไทยรัฐและหนังสือพิมพ์สยามรัฐมีแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งแตกต่างกัน

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการศึกษาแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ จะไม่พิจารณาถึงที่มาของ เนื้อหานั้นว่ามีข้อเท็จจริงหรือไม่เพียงใด จะพิจารณาเฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์นั้น ซึ่งจะได้นำมาคำนวณหาค่าความเป็นกลางทางสถิติต่อไป โดยจะใช้การพิจารณาอ้างเหตุผลที่มาจากกรวิจัยเชิงคุณภาพประกอบการวิจัย เชิงปริมาณในครั้งนี้ด้วย

การวัดใช้หลักการวัดเป็นคอสซีน/นึ้ว ทั้งนี้เพื่อที่จะรวมทั้งการพาดหัว ภาพ หัวคอสซีน ช่องว่าง และชื่อนามปากกาทั้งหมดเข้าด้วยกัน

ปริมาณของคอสซีนต่อ ๑ หน้าของหนังสือพิมพ์สยามรัฐปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงโดยที่มี ๒๕๒๔ มีจำนวน ๘ คอสซีนต่อ ๑ หน้า และในเดือนมกราคม ๒๕๒๕ ได้มีการเปลี่ยนแปลง

เป็น ๔ คอลัมน์ต่อ ๑ หน้า เพราะการศึกษานี้เป็นการศึกษาในช่วงปี ๒๕๒๔-๒๕๒๕ การคำนวณ จึงคำนวณตามปริมาณของคอลัมน์ในขณะนั้น

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งนี้เป็นการศึกษาในช่วงระยะเวลา ๑ ปี ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๒๔ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๒๕ เพราะเป็นช่วงเวลาที่มีการพิจารณาแก้ไขกฎหมายการทำแท้ง โดยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๒๔ และประชุมวุฒิสภาพิจารณาวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๒๔

นิยามศัพท์

การวิเคราะห์เนื้อหา^๑

หมายถึงการจำแนกและจัดระเบียบเนื้อหาให้เห็นเป็นประจักษ์ และการสำรวจเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งซึ่งแฝงอยู่ในเครื่องมือการสื่อสาร โดยวิธีการจัดประเภท การจัดตาราง และหาค่าสัญลักษณ์ และใจความเพื่อที่จะให้ทราบความหมายและผลกระทบ ในการศึกษานี้จะใช้การแสดงให้เห็นและการสำรวจเนื้อหาอย่างชัดเจน

การทำแท้ง (Abortion)^๒

หมายถึงการกำจัดทารกในครรภ์ด้วยความตั้งใจ หรือเป็นการทำให้เด็กคลอดออกมาในลักษณะที่ไม่มีชีวิต อันถือเป็นพฤติกรรมหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งมีการตัดสินใจและการกระทำเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการพิจารณาถึงการแก้ไขกฎหมายการทำแท้งเพื่อให้การทำแท้งถูกต้องตามกฎหมายว่าได้รับการสนับสนุนเพียงไร

^๑วราษ เลิศจรยารักษ์, "การวิเคราะห์เปรียบเทียบเนื้อหาของข่าวของสถานีวิทยุสามสถานีในประเทศไทย" วารสารศาสตร์ ๒ (มีนาคม ๒๕๒๔) : ๑๖.

^๒สุพร เกิดสว่าง, ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทำแท้งในประเทศไทย, หน้า ๒, ๔๕.

หนังสือพิมพ์ (Newspaper)

หมายถึงสื่อมวลชนประเภทหนึ่งที่มีบทบาทต่อบุคคลในสังคม เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งอย่างต่อเนื่อง แบ่งการพิจารณาในการศึกษาครั้งนี้เป็น ๒ ชนิดคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และหนังสือพิมพ์สยามรัฐ

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ

หมายถึงหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะ เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้^๑

๑. มักจะเสนอข่าวเบา (Soft News)
๒. ผู้รับสารหรือผู้อ่านเป็นคนทั่วไป ผู้ใหญ่ เด็ก ทุกวัยนิยมอ่านและรวมทั้งคนทุกระดับการศึกษา
๓. มีจำนวนยอดจำหน่ายสูง มีรายได้สูง แต่มีความเชื่อถือศรัทธาน้อยกว่า
๔. ก่อให้เกิดความรู้สึกทางอารมณ์และพักผ่อนสมอง

หนังสือพิมพ์สยามรัฐ

หมายถึงหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะ เป็นหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ^๒

๑. มักเป็นการเสนอข่าวหนัก (Hard News)
๒. ผู้รับสารหรือผู้อ่านจะเป็นพวกที่มีความรู้พอสมควร ซึ่งมีจำนวนน้อย
๓. มีจำนวนยอดจำหน่ายต่ำ แต่ได้รับความเชื่อถือจากผู้อ่านมาก
๔. มุ่งนโยบายให้ความรู้ ประสบการณ์เพิ่มเติมแก่ผู้อ่าน

^๑ ประชัน วัลลโภ, หลักการเขียนข่าว (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๔), หน้า ๔๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗.

ปริมาณของการนำเสนอเนื้อหา

หมายถึงการพิจารณา เนื้อหาจากหนังสือพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการทำแท้งในช่วงระยะเวลาของการศึกษา ค่าปริมาณของการนำเสนอเนื้อหาวัดออกมาเป็นค่าคอลัมน์/นิ้ว ตามหลักการวิเคราะห์เนื้อหา

ลักษณะของการนำเสนอเนื้อหา

หมายถึง เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ระหว่างช่วงเวลาการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการทำแท้ง โดยการมุ่งศึกษาลักษณะอันได้แก่ข่าวและบทความ ปริมาณของลักษณะการนำเสนอเนื้อหาแต่ละชนิด ใช้การวัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว ตามหลักการวิเคราะห์เนื้อหา

ข่าว^๑

คือการรายงานข้อเท็จจริง (Facts) ของเหตุการณ์สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้เขียนมิได้สอดแทรกความคิดของตนเองลงในเนื้อหานั้น ๆ และจะไม่มีภาระเป็นผู้เป็นเจ้าของข้อเขียนนั้น การพิจารณาปริมาณความมากน้อยของข่าวโดยการวัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว

บทความหรือสารคดี^๒

คือข้อเขียนในหน้าหนังสือพิมพ์ที่นอกเหนือไปจากข่าว จะมีได้ทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และส่วนที่เป็นความคิดเห็นของผู้เขียน ทั้งนี้จะต้องมีการระบุชื่อนามปากกา หรือชื่อผู้เขียนเนื้อหานั้น การพิจารณาความมากน้อยของการเสนอบทความโดยการวัดเป็นคอลัมน์/นิ้ว

แนวโน้มของการนำเสนอเนื้อหา

คือลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งที่เกิดขึ้นทั้งในด้านของข่าวและบทความแนวโน้มที่มุ่งศึกษา คือความสมดุลของเนื้อหา (Balance) ได้แก่การพิจารณาเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งว่ามีแนวโน้มที่เห็นด้วย (pro) ไม่เห็นด้วย (con) ในปริมาณที่สมดุลกัน หรือการเสนอเนื้อหาที่มีความเป็นกลาง (Neutral) ตามลักษณะการแบ่งประเภทที่จัดไว้ และใช้

^๑ชวรัตน์ เขิดชัย, การสื่อข่าว (กรุงเทพมหานคร: แผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑) หน้า ๒.

^๒ชวลิต ปัญญาลักษณ์, "หลักเบื้องต้นในการเรียบเรียงบทความ," ความรู้เบื้องต้นในการทำหนังสือพิมพ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เรือนอักษร, ๒๕๖๕), หน้า ๑๕๕.

ปริมาณการวัดแนวโน้มเป็นแนวคิดหลัก (Theme) ตามหลักการในการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าความสมดุลงของเนื้อหาอาศัยการคำนวณจากสูตร $The\ Coefficiency\ of\ Imbalance^{\circ}$

วุฒิสมาชิก^๒

คือบุคคลที่มีบทบาทในการพิจารณาเกี่ยวกับการแก้ไขกฎหมายการทำแท้ง วุฒิสมาชิกที่มุ่งศึกษาในครั้งนี้จำนวน ๒๒๕ นาย ซึ่งเป็นวุฒิสมาชิกที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๖๔ และเป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียงแก้ไขกฎหมายการทำแท้งเมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๔

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงปริมาณการเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งระหว่างหนังสือพิมพ์คุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป
๒. ทำให้ทราบถึงลักษณะของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการทำแท้งระหว่างหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป
๓. ทำให้ทราบและเข้าใจถึงแนวโน้มของการเสนอเนื้อหาของหนังสือพิมพ์ประเภทคุณภาพและหนังสือพิมพ์ประเภทแพร่หลายทั่วไป
๔. เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอข่าวสารที่เป็นนวัตกรรม (Innovation) ผ่านทางหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่แพร่หลายกว้างขวางในสังคมไทย
๕. เพื่อทราบถึงวิธีการทำการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นระเบียบวิธีวิจัยที่ต้องประยุกต์ใช้โดยผู้ศึกษา

^๑การแบ่งประเภท หน่วยของการวัด และสถิติที่ใช้ ดูบทที่ ๓

^๒รายชื่อวุฒิสมาชิก ดูในภาคผนวก ข.